СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Методи географічних досліджень»

Компонента освітньої програми — *вибіркова* (3 кредити)

Освітньо-професійна програма	Середня освіта (Географія)
Спеціальність	014.07 Середня освіта (Географія)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Мова навчання	українська
Профайл викладача (-ів)	Ковбінька Галина Дмитрівна, к.геогр.н.
Контактний тел.	+380509129028
E-mail:	g.kovbinka@chnu.edu.ua
Сторінка курсу в Moodle	https://moodle.chnu.edu.ua
Консультації	Очні консультації – вівторок 13.00–14.30 (за попередньою домовленістю); Онлайн консультації – четвер 14.40–15.30

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основна мета дисципліни: ознайомлення студентів із системою методів географічних досліджень — фізико-географічних та економіко-географічних, формування практичних навичок організації й проведення польових і камеральних досліджень, обробки та картографічного представлення їхніх результатів, а також уміння використовувати набуті знання при підготовці курсових, бакалаврських та магістерських робіт. Студенти повинні вміти спланувати польове дослідження, виконати ландшафтний профіль, мікрокліматичні спостереження й опис ґрунтового розрізу, обчислити статистичні та демографічні показники, скласти економіко-географічну характеристику території. Обсяг дисципліни: 3 кредити ЄКТС (90 год.), з них лекції — 20 год. (10 лекцій), практичні заняття — 20 год. (10 занять), самостійна робота — 50 год.

Завдання

- Ознайомити студентів із класифікацією методів географічних досліджень та їх методологічними засадами.
- Сформувати навички планування польових досліджень і ведення польової документації.
- Навчити методики вивчення морфологічної структури ландшафтів, побудови ландшафтних профілів і картографування.
- Розкрити методи мікрокліматичних, ґрунтових і біогеографічних досліджень.
- Сформувати вміння застосовувати статистичні методи в економічній географії.
- Навчити методів дослідження територіальної організації господарства, населення і систем розселення.
- Сформувати здатність складати комплексну економіко-географічну характеристику території (на прикладі Буковини та Карпат).
- Сформувати уміння використовувати набуті знання при підготовці курсових, бакалаврських та магістерських робіт.

НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

МОДУЛЬ 1. ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ	
Тема 1	**Лекція 1.** Об'єкт, предмет і завдання курсу. Метод, методика, методологія. Класифікація методів географічних досліджень. Суть, завдання й види польових досліджень, організація експедиційних робіт.
Тема 2	**Лекція 2.** Методи вивчення морфологічної структури ландшафтних комплексів. Ландшафтне профілювання, зйомка і картографування. Оцінка антропогенної трансформації ландшафтів.
Тема 3	**Лекція 3.** Мікрокліматичні спостереження в ландшафтних комплексах. Прилади, методи контрольної станції, маршрутних спостережень і стаціонарної мережі; обробка результатів.
Тема 4	**Лекція 4.** Ґрунт як дзеркало ландшафту. Методи опису і картографування ґрунтового покриву: розріз, напівяма, прикопка, маршрутний і площинний методи.
Тема 5	**Лекція 5.** Методи біогеографічних досліджень: геоботанічний опис, трансекти, обліки тваринного населення, індекси різноманіття, фітоіндикація. Регіональний практикум: Українські Карпати.
МОДУЛЬ 2. ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ	
Тема 6	**Лекція 6.** Вихідні поняття та класифікація методів економіко-географічних досліджень: традиційні, нові й найновіші методи.
Тема 7	**Лекція 7.** Статистичні методи економіко-географічних досліджень: джерела даних, групування, відносні величини, коефіцієнти локалізації та спеціалізації, кореляційно-регресійний й індексний методи.
Тема 8	**Лекція 8.** Методи дослідження територіальної організації господарства: ТВК, економічне районування, територіальні баланси, теорії розміщення виробництва.
Тема 9	**Лекція 9.** Методи дослідження населення і систем розселення: демографічні коефіцієнти, статево-вікові піраміди, правило Ципфа–Медведкова, функціональна типологія поселень.
Тема 10	**Лекція 10.** Методика комплексної економіко-географічної характеристики території: оцінка ЕГП, природно-ресурсного і трудоресурсного потенціалу, SWOT-аналіз. Регіональний практикум: Чернівецька область і Буковинські Карпати.

ФОРМИ, МЕТОДИ ТА ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Під час викладання курсу «Методи географічних досліджень» залучається низка сучасних освітніх технологій, зокрема, польові методи досліджень, практичні заняття з обробки польових і статистичних матеріалів, інтерактивні заняття (дискусійні групи, презентації, захист практичних робіт).

Форми організації навчальної роботи загальні (групові/індивідуальні, аудиторні/позааудиторні); конкретні (лекції, практичні заняття, польова практика, індивідуальна/групова консультація, виконання самостійних/індивідуальних дослідницьких завдань).

Під час вивчення курсу доцільно використовувати наступні методи навчання:

- словесні (лекція, бесіда з елементами дискусії, пояснення) — для проведення лекційних занять;
- польові методи досліджень (ландшафтне профілювання, мікрокліматичні спостереження, опис ґрунтових розрізів, геоботанічний опис пробних площ);
- наочні методи (аналіз графіків, карт, схем, картосхем, картограм, таблиць,

побудова схем) — переважно для практичних занять;

- практичні заняття з обробки польових матеріалів і статистичних даних (розрахунок коефіцієнтів та індексів, побудова діаграм і статево-вікових пірамід);
- усне обговорення-дискусія із презентацією основних положень;
- індивідуальні та групові завдання-презентації, захист практичних робіт;
- аналіз джерел і фахової літератури;
- самостійна робота у формі анотацій, презентацій та ілюстративних матеріалів.

ФОРМИ Й МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Форми поточного контролю: усні й письмові відповіді на питання, письмові відповіді на поточний тестовий контроль; перевірка виконання завдань (аналіз графіків, карт, схем, картосхем, таблиць, побудова схем, розв'язування задач тощо), ходу самостійної роботи, контрольні й модульні письмові роботи.

Тестовий контроль здійснюється за допомогою набору стандартизованих завдань змішаного типу, які дають можливість перевірити засвоєння навчального матеріалу всіма здобувачами, виміряти обсяг і рівень конкретних знань, умінь і навичок.

Самостійна робота виконується у формі анотацій, презентацій та ілюстративних матеріалів (у електронній формі, на паперових носіях), а також контрольних робіт.

Форма підсумкового контролю: залік в усній формі із відповіддю на теоретичні питання та виконанням практичних завдань.

Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою, де враховуються результати поточного, модульного та підсумкового контролю. За виконання практичних завдань здобувач може отримати максимум 30 балів (по 3 бали за кожну з 10 практичних робіт); за модульні контрольні роботи — 20 балів (по 10 балів за кожен модуль); за виконання самостійної роботи — максимум 10 балів (по 5 балів за кожен модуль). За кожен змістовий модуль здобувач може отримати максимально 30 балів. Підсумковий контроль (залік) — 40 балів.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання програмних результатів навчання здобувачів освіти здійснюється за шкалою європейської кредитно-трансферної системи (ECTS): A (90–100) — відмінно, B (80–89) — дуже добре, C (70–79) — добре, D (60–69) — задовільно, E (50–59) — достатньо, FX (35–49) — незадовільно з можливістю повторного складання.

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання є досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання, за умови, що кожна тема повинна бути здана хоча би на мінімальну оцінку. Роботи, які здаються невчасно без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Студенти повинні виконувати всі роботи самостійно, без допомоги сторонніх осіб чи використання заборонених джерел (у тому числі різних девайсів). При дистанційному навчанні або онлайн-тестах заборонено користуватися матеріалами, не передбаченими правилами проведення оцінювання (пошуковими системами, готовими відповідями тощо). У разі виявлення таких порушень роботи не оцінюватимуться, а результати анулюються.

Відвідування занять (лекційних і практичних, у тому числі польових) є обов'язковим. За об'єктивних причин (хвороба, академічна мобільність) навчання може відвідуватися індивідуально в онлайн-формі за попередження викладача.

ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні освітнього компонента регламентовано чинними документами ЧНУ:

- «Кодекс академічної доброчесності та етики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/kodeks-akademichnoi-dobrochesnosti-ta-etyky-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriia-fedkovycha/
- «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyiavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/
- «Політика використання штучного інтелекту в Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha-zi-zminamy-zatverdzhenymy-vchenoiu-radoiu-chnu-imeni-yuriia-fedkovycha/

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- *допускається за умови* дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);
- *не допускається* використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;
- *додаткові обмеження чи вимоги* щодо використання ШІ *можуть визначатися* викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.
-

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гродзинський М. Д. Ландшафтознавство: навчальний посібник. Київ: Знання, 2009. 397 с.
2. Гродзинський М. Д., Савицька О. В. Ландшафтознавство. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 319 с.
3. Гродзинський М. Д. Основи ландшафтної екології: підручник. Київ: Либідь, 1993. 224 с.
4. Гуцуляк В. М. Ландшафтознавство: теорія і практика: навчальний посібник. Чернівці: Рута, 2005.
5. Гуцуляк В. М. Геохімія ландшафту: навчальний посібник. Чернівці: Рута, 2004. 83 с.
6. Гуцуляк В. М., Максименко Н. В., Дудар Т. В. Ландшафтна екологія: підручник. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2015. 284 с.
7. Міллер Г. П., Петлін В. М., Мельник А. В. Ландшафтознавство: теорія і практика: навчальний посібник. Львів: ВЦ ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. 172 с.
8. Геренчук К. І., Раковська Е. М., Топчієв О. Г. Польові географічні дослідження: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 1975. 246 с.
9. Позняк С. П., Крайнюк О. С. Ґрунтознавство і географія ґрунтів: підручник. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2019.
10. Природа Чернівецької області / за ред. К. І. Геренчука. Львів: Вища школа, 1978.
11. Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики: навчальний посібник. Одеса: Астропринт, 2005.
12. Шаблій О. І. Соціально-економічна географія України: навчальний посібник. Львів: Світ, 2001.
13. Пістун М. Д. Основи теорії суспільної географії. Київ: Вища школа, 1996.
14. Олійник Я. Б., Степаненко А. В. Вступ до соціальної географії: навчальний посібник. Київ: Знання, 2000.

15. Джаман В. О. Регіональні системи розселення: демогеографічні аспекти. Чернівці: Рута, 2003.
16. Іщук С. І. Розміщення продуктивних сил: теорія, методи, практика. Київ: Європейський університет, 2006.
17. Коновалова Н. І. Методика соціальних та економіко-географічних досліджень: навчальний посібник. Чернівці: Рута, 1998.
18. Дідух Я. П. Основи біоіндикації: монографія. Київ: Наукова думка, 2012.
19. Панас Р. М. Ґрунтознавство: навчальний посібник. Львів: Новий Світ-2000, 2023.
20. Lomolino M. V., Riddle B. R., Brown J. H. Biogeography. 3rd ed. Sunderland: Sinauer Associates, 2006.
21. Forman R. T. T., Godron M. Landscape Ecology. New York: John Wiley & Sons, 1986.
22. Oke T. R. Boundary Layer Climates. 2nd ed. London: Methuen, 1987.